

Univerzita Jana Amose Komenského

Roháčova 63, Praha 3

Seminární práce

Úvod do etiky

Téma: **Etika v profesi pedagoga**

..

Vypracovala: Miluše Kolodziej

Studijní obor: Speciální pedagogika-vychovatelství (Bc.) kombinované studium, skupina 022

2014

Motto:

„Dobry člověk je učitelem horšího, horší člověk je materiálem člověka dobrého: ten, kdo si neváží svého učitele, aneb nemá rád materiál, s kterým pracuje, dopouští se chyby“

L'aoc (čínský Starý mistr)

..

Obsah:

I. Úvod: proč jsem si téma zvolila

II. Vymezení pojmů

- 2.1 Morálka
- 2.2 Etika
- 2.3 Výchova
- 2.4 Výuka
- 2.5 Pedagog

III. Osobnost J. A. Komenského jako pedagogický vzor

- 3.1 Život
- 3.2 Základy pedagogického systému J. A. Komenského
- 3.3 Odkaz

IV. Osobnost pedagoga

- 4.1 Předpoklady
- 4.2 Osobnostní rysy a typologie osobnosti
- 4.3 Odpovědnost a povinnost

V. Pedagog a společnost

- 5.1 Láska
- 5.2 Pravda a lež (dobro a zlo)

VI. Závěr: Zamyšlení nad profesí pedagoga a pohled, řešení do budoucna

I. Úvod

Téma etika v profesi pedagoga jsem si zvolila už z jednoho prostého a praktického důvodu. Pracuji v oblasti školství již přes dvacet let (z počátku jako učitelka na Zvláštní škole, poté jako učitelka v mateřské škole), protože je mi toto téma velice blízké, týká se mě, oslovuje mě, také si myslím, že jsem již nabyla nějaké životní zkušenosti z této oblasti. Pro tuto práci mám nadšení, naplňuje mě a velmi si ji vážím. Práce s dětmi mě inspiruje, motivuje, vzdělává, proto toto povolání chápu jako poslání. Tím mohu také poukázat na některé nedostatky, problémy, chybné domněnky s tímto povoláním spjaté. Budu se snažit zamyslet se nad etikou v pedagogické profesi a také se budu snažit, přiblížit, posoudit, srovnávat a popřípadě řešit danou problematiku v praxi.

Realita mě stále utvrzuje o tom, že tato profese je stále více náročnější na osobnost pedagoga (faktory, které ovlivňují jeho psychickou, fyzickou stránku, připravenost, všestrannost, mít vytrvalost a ochotu se neustále sebevzdělávat, motivovat sebe, ale i ostatní), ale také v přístupu k zodpovědnosti za výchovu a vzdělání dalších nových generací. Dnešní doba je modernizovaná, tržní hospodářství, ekonomika, technika, různé IT-technologie si razí cestu vpřed, tím se i lidstvo snaží urychlit svůj čas, prožít svůj život "v rychlosti", to má za následek, že hektičnost, uspěchanost, netrpělivost a stres jsou na denním pořádku. S tím jsou i spjaté stále se zvyšující požadavky na výkon práce ve společnosti, o to je práce v dnešní době, čím dál tím více složitější, náročnější na osobnost člověka. Poslední dobou prestiž profese pedagoga v očích široké veřejnosti velmi rychle upadá, stává se často, že je tato profese společností, rodiči zesměšňována a znehodnocována, málo docenována v některých případech i podceňována. Osvěta média, televize, internet, učiní své. Pomluvy, cíleně vybrané, problémové, či dokonce v některých případech tragické situace v selhání pedagogické profese. Poté dochází i k tlaku části veřejnosti, která tyto situace zneužívá ve svůj prospěch, čeká jak jen pošpinit dobré jméno této profese. Proto si budu klást otázky: Zaslouží si učitelská profese lepší prestiž? Jak jsou na tom pedagogové v otázce autority, v očích dětí, rodičů? Mají učitelé dost prostředků a vůle k motivaci žáků? Je etika pedagogů v našich školách na dobré úrovni? Jsou učitelé dobrým příkladem ve výchově, vzdělání, v postoji k práci, k lidským hodnotám novým generacím? Co je příčinou toho, že vztahy, pedagog, žák, rodič bývají někdy na špatné úrovni? Jaké z toho lze vyvodit důsledky a řešení do budoucna?

II. Vymezení pojmů

2.1. **Morálka** - má základ od latinského slova "**MORES**", to znamená (mrav, zvyk, pravidlo, jednání) slovo morálka lze definovat různými definicemi (způsoby).

V knize Základy etiky Václav Prokopius se zmiňuje o morálce, že: "Morálka je jev společenský, historicky konkrétní a vyjadřuje vždy určitou formu vědomí společnosti." Z historického hlediska je morálka velmi stará. V dobách, kdy ještě neexistovalo právní vědomí, ideologie a politika, byla morálka hlavním a jediným regulem společenského vývoje, neboť zajišťovala obecná pravidla existence a vývoje společnosti. Morálka je tedy souhrn mravních norem a pravidel chování lidí ve společnosti, které vyjadřují názory společnosti na jednání správnosti a nesprávnosti, dobra nebo zla, čestnosti a nečestnosti. Mravní ideál se postupně mění se společenským vývojem, ale zároveň v sobě obsahuje principy, které jsou stále a neměnné a mají charakter mravního příkazu.

Známý filozof Sókratés byl příkladem v otázce morálních hodnot, lze ho považovat za mravní ideál. Svým příkladným postojem k životu, hledáním pravdy, péči o duši, svou sebereflexí. Když byl postaven před soud kvůli své bezbožnosti, což byla neoprávněná žaloba. Sókratés byl odsouzen k smrti a musel vypít jed. Odmítl prosit o milost, odmítl útěk, k němuž měl příležitost. Když čekal na soudný den, jímavé vyličení jeho smrti popisuje i Platón ve Faidonu. Z tohoto díla lze usoudit, jaká byl Sókratés osobnost, jak svým příkladným chováním, postojem k osudu, smířením se smrtí, dokonce i ti, co ho měli ve vězení na starosti, ho považovali za nejpříkladnějšího, nejvládnějšího a nejlepšího muže ze všech dosud vězněných. Dokázal v nejtěžší chvíli být statečný, zachovat klidnou mysl. Kritón se stal jeho přítelem, měl ho tak rád že se mu nechtělo podávat jed, dokonce mu nabídl prodloužit čas v umírání podáním jedu později. Sókratés to odmítl. Cituji rozmluvu se sluhou: „A Kritón po těch slovech pokynul sluhovi stojícímu nablízku. A sluha vyšel ven, a dlouhý čas se tam zdržev, přišel spolu s tím, který měl dát jed, a ten jej nesl utřený v číši.“ Sókratés, spatřiv toho člověka, řekl: „Nuže příteli, ty jsi přece znalec těchto věcí, co se má dělat?“ Nic jiného, odpověděl než vypít to, a pak se procházet, až se ti dostane do nohou těžkost, potom si lehnout, a tak to bude už samo působit. (in. Hans Joachim Störing: Malé dějiny filozofie, str.113).

Sókratés svým postojem překonal dobro nad zlem, lásku k bližnímu, v Božím přikázání, které hlásal již Ježíš Kristus „Miluj bližního svého jako sebe samého!“ Jak je v

dnešní době toto motto chápáno? Myslím si, že většina lidí v naší společnosti, vůbec nepraktikuje tento odkaz Ježíše Krista, vůbec se jim neřídí, a ani toto motto blíže nechápou. Většinou již mají problém se vztahy ve vlastní rodině, milovat okruh svých blízkých (rodinu, přátel). O to je poté pro ně velice těžké milovat nepřítel. Tento mravní zákon, je i základem nejmodernější etiky. Také T. G. Masaryk vysvětluje, že humanita je chápána jako láska k člověku, je příliš abstraktní, říká: milovat všechny stejně nelze. Dříve či později si každý vybíráme objekty své lásky. Vzorem opravdové lásky, kde se stává láskou praktickou, konkrétní a účinnou je rodina. Také k zamyšlení vede i citát:

„Nikdo neví, jak je špatný, dokud nezkusí být dobrý“.

Blaise Pascal (in. Olga Nytrová, Marcela Pikálková, Etika a logika v komunikaci).

Teorií morálky se zabývá etika. Blíže ji specifikuje a vystihuje J. Popelová, když píše: „etika je věda, jejíž předmětem jsou mravní vztahy jako jedna složka (aspekt, stránka) společenských vztahů a vývoje, jejich současný stav a další tendence“ (J. Popelová: Etika, Praha, ČAV, 1962, str. 291).

2.2 **Etika** je odvozeno z řeckého slova **ETHOS**. Má několik významů: znamená bydliště, obydlí, byt nebo vlast. Vyjadřuje zvyklosti, životní způsob člověka, obyčeje, mravy, obvyklé chování člověka, může označovat i jeho původ. Označuje mravní vědomí, mravní smýšlení, přesvědčení, jednání, mravnost, morálku, ale i charakter (in. I. Semrádová).

V dnešní době se mezinárodní dokumenty hlásí nejen k lidským právům, nýbrž se hovoří o lidských povinnostech. Programově vyžadují **globální etos**, „Současné uspořádání světa vyžaduje novou etiku odpovědnosti (in Olga Nytrová, Marcela Pikálková, Etika a logika v komunikaci, s. 26 - 27). Náznorný posun v etice spatřujeme i v historii a při studiu Aristotelovy etiky.

2.3 **Výchova** je odvozeno od řeckého slova **PAIDEIA**, u Platóna, výchova směřovala k harmonii rozvíjející tělesné a duševní vlastnosti člověka. Společenskou důležitost výchovy prosazoval také Aristoteles, u nás J. A. Komenský a T. G. Masaryk.

Výchovou se zabývá speciální obor – pedagogika (pojato v širokém slova smyslu). Narazíme na obtíž: často slyšíme, že pedagogika má předměty dva: výchovu a vzdělání! Mluvíme-li v souvislostech se školní výukou o výchově vedle vzdělání, obvykle se tím míní

dvojí typ cílů: cíle vzdělávací se spíše týkají vědomostí, cíle výchovné spíše pěstění mravních stránek žákovy osobnosti (neběží tedy o výchovu, co terminus technicus některých vyučovacích předmětů, jako např. tělesná výchova, výtvarná výchova, apod.). Slovem vzdělanec se potom nemusí označovat člověk mravně dobře jednající, nýbrž ten, kdo je vědomostmi dobře vybaven, a člověk bez hlubšího vzdělání může být vychován k mravnímu jednání. Vzdělání jako by tak apelovalo spíš na rozum, výchova na vůli, vzdělání se podílí spíše na vědění, výchova zase na činnosti. (in R. Palouš, Čas výchovy, s.30).

Výchova má za úkol učit mravnímu chování. Karel Kohout se zmiňuje, že na výchovu mají vliv výchovné podmínky, dělí je na vnější nebo vnitřní

Vnější výchovné podmínky jsou přírodní a sociální (příroda, společenská kultura, společenská morálka, vztahy mezi lidmi, ale i ekonomické podmínky).

Vnitřní podmínky výchovy jsou biologické a psychické zvláštností člověka (dědičnost, intelekt, charakter, temperament, emocionálnost, ale i zájmy, postoje, hodnotová orientace, zdravotní stav, ale také aktuální připravenost k výchově a vzdělávání. (in. K. Kohout, Základy obecné pedagogiky,s.31)

Společenskou důležitost výchovy prosazovali již Platón, Aristoteles, u nás J. A. Komenský, T. G. Masaryk. Myšlenka, že každý člověk je při svém narození připraven k výchově je „tvárný“. Tedy s individuálními rozdíly. Jeho šance je determinovaná jeho vychovatelností, ale i skutečným výchovným vlivem, jemuž je vystaven (rodina, škola, společnost).

2.4 Výuka - vyučování lze pojímat jako vysílání informací, učení jako jejich přijímání. Ten, kdo vyučuje, je vysílačem informací, a ten kdo se učí, je přijímačem informací. Také lze výuku chápat jako proces řízení. J.Palouš vysvětluje na příkladu: automobilu a šoféru. Výuku lze tedy chápat jako partnerství: cíle jsou společné, zkušenější řídí (pedagog), na dosahování cíle se účastní oba (pedagog, žák). Tato účast však není obdobou účasti automobilu a šoféra, případně automobilu plus šoféra a pasažéra na „společném“ dosažení cíle, neboť stroj eventuálně i s šoférem jsou prostředkem a pomocníkem, usilující o to, aby řízený tj. žák, dosáhl cíle. Takové společné usilování připomíná dialogickou situaci. (in R.Palouš,Čas výchovy, s .42)

2.5 **Pedagog** je odvozeno od řeckého slova **paidagos**, znamená **pais** (dítě), **agein**(vést), průvodce dětí (v historii to byl často vzdělaný otrok, pečující o děti ze zámožných rodin). Vychovatel (učitel) je ten, co učí učivo. Učivo lze chápat jako nárok, který vytváří u obou účastníků výukové situace "dialogické" společenství, učitel i žák se k učivu vztahují jako ke smyslu své aktuální aktivity.

Profesor PhDr. Rudolf Kohoutek, výchovu vymezil takto: výchova a vzdělání - péče o duši, utváření humánních ctností (internet - Slovník). Žák je tedy vychovávaný, účastní se výchovy a výuky.

III. J. A. Komenský jeho život a odkaz

3.1. Život

Období 17.století nazývaná jako doba „temna“ úpadek české literatury a ovlivnění J. A. Komenského. Doba 1618 – 1648 30. letá válka, zakončena Vestfálským mírem, 1620 Bitva na Bílé hoře je to doba války, bídy, hladu a nemocí (např.: morová epidemie).

V této době se rodí J. A. Komenský, narozen 28. 3. 1592 na Moravě v Nivnici, zemřel 15.11.1670 v Amsterdamu (pochován v Nardenu). Rodiče byli mlynáři, po narození užíval jméno Jan Amos Segeš Nivnický po otci zvaný Komenský. V osmi letech osiřel, vychovávali ho poručníci, kteří nedbali o jeho výchovu. V knize „Jan Amos Komenský o sobě“, se můžeme dočíst, jak vzpomíná na dětství, zde již můžeme vidět kladné charakteristické vlastnosti mladého Komenského, na jeho počátky utváření životních hodnot jako je uvědomělost, pevná vůle, touha vzdělávat se a hlavně také tu zvláštní vlastnost, myslet na druhé a láska k bližnímu, k mateřskému jazyku, vlasti, národní hrdost a jeho předsevzetí nést odpovědnost do budoucna za vzdělanost českého národa.

Úryvek z této knihy: „**Je tomu právě dvacet let, co jsem poprvé pocítil touhu a potřebu usilovat o prostředky, jak usnadnit vědeckou práci, a k tomu mi dalo podnět mé vlastní neštěstí, které mě běda - oloupilo skoro o všechna léta mého jinošství. Byl jsem ještě chlapec, když mně zemřeli oba rodiče. Zpozditostí poručníků jsem byl tak zanedbán, že jsem teprve v šestnáctém roce svého věku okusil základů latiny. Dobrotivostí boží se přece stalo, že přirozená chuť do té míry**

podnítila žíznivou touhu, že jsem se od té chvíle nepřestal snažit a pracně usilovat o to, čím by se daly napravit škody ztraceného věku, a to nejen již pokud jde o mne, ale o jiné. Bylo mi totiž líto údělu druhých, zvláště pak v mém národu, který se právě otvíral pěstování věd." (in. A.Molnár a N.Rejchrtová ,s.32)

V roce 1608 ho vychovávala teta. V šestnácti letech nastoupil do latinské školy v Přerově, příprava na Bratrskou školu ve Strážnici. Také v šestnácti letech se přejmenoval na Amose - znamená miláček po bratru Amosovi. V roce 1611 odešel do Herbornu, kde dva roky pobýval na univerzitě. Byl žákem zbožného teologa doktora Piscatora a velkého, křesťanského filozofa Alsteda, poukazuje tak na jejich čerpání z učení a vzory, ze kterých čerpal po celý život. V úryvku „Zápis do památníku“ v Herbornu se také můžeme dozvědět, jaký to byl již vzdělaný, šlechetný a moudrý člověk, jaké měl názory na přátelství, když na památku svému příteli Eliášovi Crispovi v Herborně, zanechal tento krásný citát:“

„Přátelství je ctnost, nikoli zisk, protože se nesjednává penězi, nýbrž láskou nikoli soutěžením o blahovůli. Nesmíš milovati přítele proto, aby ti něčeho poskytl, nýbrž připoutá-li si tě pravidlem lásky, miluj jej nezištně, jako nezištně musíme milovati Boha, který přikazuje lásku k bližnímu“.

Augustinus

V roce 1613 přestoupil na univerzitu v Heidelbergu, studoval rok na teologické fakultě, spisovatelskou činnost. V roce 1614 cestuje po Evropě a vrací se do Přerova, na panství K. Staršího ze Žirotníka a stává se učitelem na škole Jednoty bratrské a v roce 1616 je vysvěcen na kněze jednoty bratrské. V roce 1618 odešel do Fulneku, bylo to nejšťastnější období jeho života. Poprvé se oženil s Magdalénou Vizovskou, stal se správcem bratrské školy, založil si knihovnu, pečoval o děti a mládež Jednoty bratrské, napsal vlastivědné práce: mapa Moravy. V roce 1620 Bitva na Bílé hoře, pro J. A. Komenského je to velký zlom v životě, protože je evangelistou a je nucen odejít. Odchází na panství K. Staršího ze Žirotníka. Svým dílem **Retuňkem proti Antikristu** (1617) poskytuje výzbroj vnitřní obrany proti mocenské a násilnické ideologizaci křesťanství. Později odchází do Krkonoš. Žena s dětmi zůstává ve Fulneku, kde v roce 1622 umírá po porodu druhého syna, na mor i prvorozený dvouletý syn. Toho roku Komenský píše útěšné spisy manželce, která mu byla oporou, sdílela s ním fulneckou idylu, ale zármutek i smutek doby pobělohorské, v knize „J. A. Komenský o sobě“ ji

nazývá: „**po Bohu nejdražší klenot**“. Cituji z úryvku této knihy, kde vzpomíná na svou manželku:

„Manželko má milá, Magdaleno, klenote můj po Pánu Bohu nejdražší, poněvadž z vůle a dopuštění božího, před vzteklostí lidskou ustupuje, tebe jsme se vzdáti musil a tobě tělem přítomen býti nemohu, z čehož, vím, že zármutek a tesknost, jichž i já prázden nejsem, tvého srdce součástí jsou hosté, ať teď já tobě knížečku tuto místo sebe pro potěšení odsílám. Nebo kráčeje já smutnými cestami svými, v nejedno přemýšlování o divném božím nás vyvolených řízení, kterak nevždycky příjemné, vždycky však spasitelné bývá, jsem vydal, a skrze to rozličné sladkosti pod hořkostí tou se skrývající seznáváje, uložil jsem, nežli bych dále od tebe zašel, abych místečku tomto, kdež jsem stín míti mohl, za některý den pozdržen sobě i tobě v rozloučení našem k potěšení neb aspoň tesknosti k zmenšení o těch věcech napsal, a tobě jeden exemplář pošle, druhý místo tovaryše cesty s sebou vzal. I urodil se tento krátký v slovích, ale hojný v smyslu spisek o dokonalosti křesťanské, v čem záleží a jak divnými k ní cestami Pan Bůh vede, kohož ráčí. Z kterého traktátu budeš moci vyrozuměti, že darmo jest na světě sobě, jak by člověk od Boha veden býti chtěl, vybírat, než že nejlépe jest povolně, byť plačky bylo, za Pánem Bohem jíti a všecko, štěstí i neštěstí, radost i zármutek, smích i pláč, s poděkováním z ruky jeho přijímati. Najdeš tam jedny věci, v nichž se aneb upamatuješ, aneb poučíš, aneb potěšíš, aneb k snášení dalšího kříže nastrojíš, aneb naposledy, jak potěšení toho, k němuž nás po přejítí kázně, věříme, navrátí Pan Bůh náš, pobožně užívati naučíš. Čtiž tedy pilně knížečku tuto, a nejen čti, ale bedlivě rozvažuj a v přemýšlováních svatých, jakž náleží, laskavě vzpomínaje: ale více na Boha, kterýž tvá i má největší jest útěcha. Mějž se dobře a Pán Bůh tobě i nastávajícího tvého kříže vyvstáti pomáhej, aby k společnému našemu potěšení bylo. Datum z místa Bohu známého, kterýž počítá utíkání naše, a slzy naše v láhvi svou sbírá, a kvalitování naše do kněh zapisuje (Žalm 56,8) Léta 1622, 18. Februarii. Tvůj věrný manžel do mrti (in A. Molnár a N.Rejchrtová: J. A. Komenský o sobě, s.50)

Útěšné spisy se skládají z těchto částí: „**Truchlivý spis**“, „**O sirobě**“, „**Hlubina bezpečnosti**“, „**Labyrint světa a ráj srdce**“. V roce 1624 se podruhé oženil, vzal si Marii Dorotu Cyrillovou, se kterou byl ženatý 24 let a měl s ní syna a 3 dcery, při pobytu v Lešně dokončoval své spisovatelské práce: „**Didaktika**“, „**Dveře jazyku otevřené**“,

„**Didaktika Magna**“, „**Cesta pokoje**“. V roce 1628 odchází do Lešna, území bylo vyhlášeno císařem Ferdinandem za nekatolické území. Stává se tam učitelem na Bratrském gymnáziu. Funkce lešenského profesora je neprofesionálně laskavá, i tam kde vzpurnost šlechtických synků volá po přísnosti a trestu, dává Komenský nepřímo vinu rodičům. Šlechtické pýše rodinné výchovy. Přimlouvá se za odpuštění provinilých žáků. Na tomto gymnáziu pracuje na didaktickém díle „**Dveře jazyku otevřené**“, stává se i rektorem gymnázia, věnuje se organizační práci na škole a získává funkci písaře. V roce 1641 odjíždí do Anglie na pozvání, kde chce vystoupit se svými pansofickými myšlenkami, ale nevystoupil. V roce 1642 byla anglická buržoazní revoluce - dokončuje spis „**Cesta světa**“, kde vysvětlil svůj vševědný program, na pozvání holandského obchodníka odjíždí do Švédska, kde má navrhnout reformu švédského školství, dostává se na panství Geer, zde se věnuje svým spisům „**Nejnovější metoda**“, „**Didaktika analytická**“, „**Učebnice latiny**“. Pobývá zde až do roku 1648. V roce 1648 končí 30. letá válka Vestfálským mírem, znamená určitý mír v náboženské otázce, kdy poddání musí vyznávat víru své rodné země, pro J. A. Komenského, to znamená, že se nesmí nikdy vrátit do své rodné země. Vrací se zpět do Lešna, je to druhý pobyt. Zemřela mu druhá manželka. Jednota mu našla třetí manželku Janu Gajusovou, která s ním byla až do jeho smrti. V Lešně získává funkci biskupa. Napsal zde spis „**Kšaft umírající matky jednoty Bratrské**“. V roce 1652 se dostává do Uher do Sedmihradska na panství Rakozciho, v místě Blatný potok, má za úkol provést reformu školství, splnit úkol dán Jednotou Bratrskou. Pobýval zde do roku 1654. V roce 1654 se snažil založit vševědnou školu, vydal jí ve spisech „**Škola vševědná**“, „**Řeč o vzdělání ducha**“, vypracovává nové učebnice latiny (Janua vestibulum a atrium), spis z osmi divadelních her, „**Schola Ludus**“ (Škola hrou), „**Orbis Pictus**“ (Svět v obrazech). V roce 1654 odjíždí do Lešna, třetí pobyt. V roce 1656 bylo Lešno vypáleno, shořely spisy a majetek. V roce 1656 odjíždí do Holandska, kde jsou vydávány jeho spisy a dokončuje své spisy „**Obecná porada o nápravě lidských**“. V roce 1670 umírá v Amsterdamu a je pohřben ve Valonském kostelíku v Naardenu.

3.2 Základy pedagogického systému J. A. Komenského

1. Pedagogický realismus, postupuje od smyslového vnímání k rozumovému, prosazoval přirozenou výchovu.
2. Kladný vztah k vědě, prosazoval vědecké poznání, pedagogický systém tvořil na základě vědeckého bádání, v jeho myšlení se projevují materiální prvky.

3. Demokratičnost – požadoval, aby se vzdělávali všichni bez rozdílu pohlaví či majetku, pro všechny navrhl jednotnou školskou soustavu, u nás zavedena po světové válce.

4. Vlastenectví - spisy psal od začátku v češtině, začal psát v latině, ale nikdy svůj národ nezavrhl.

5. Vždy byl bojovníkem za mír. Ve spise „**Anděl míru**“ Komenský navrhoval přeměnu výchovy a vzdělání tehdejší společnosti. I v díle „Kšaft umírající matky Jednoty Bratrské“ je vidět jak J. A. Komenský miloval českou zemi, vyznává lásku k národu českému i moravskému, vlasti milé: „**Věřím i já Bohu, že po přejití vichřic hněvu, hříchy našimi na hlavy naše uvedeného, vláda věcí tvých k tobě se zase navrátí, ó lide český!**“

J. A. Komenský je pro lidstvo je mravním vzorem, filozofem, teologem, pedagogem. Tradičně nejužší vztah má pedagogika k filozofii, ne náhodou se první teoretické pedagogiky vyčlenili z filozofů, bylo tomu tak v Antice i středověku. J. A. Komenský byl významným filozofem a teologem. Také od chvíle, kdy byly formulovány první filozofické ideje a názory tehdy se začala utvářet pedagogická teorie a pedagogové (teoretikové) se pokoušeli o syntetické osvětlení pedagogické problematiky. Tyto práce měly svůj význam jednak při rozvoji pedagogiky jako vědy, jednak při výchově učitelů a dalších vzdělavatelů. Tak vznikaly první učebnice, slovníky a encyklopedie. Jedním z úspěšných pokusů byla Komenského „**Velká didaktika**“ (např.: Brno 1948). Základy pedagogických názorů, z nich se zrodilo dnešní pojetí pedagogiky, patří k důležitým předpokladům utváření pedagogické orientace každého učitele a vzdělavatele.(in. K. Kohout, „Základy obecné pedagogiky“).

3.3 Odkaz

První skutečně ucelený, logický a filozoficky propracovaný pedagogický systém založený na hluboké znalosti dosavadního pedagogického myšlení vytvořil J. A. Komenský. Vytvořil ucelenou soustavu pedagogických názorů, které řešily výchovu a vzdělání v celku. Zabýval se výchovou mimo vyučování, řeší otázky míru, kde podotýká, že pouze vzdělání lidé mohou uchovat mír, vyřeší každý problém. Usiluje o nápravu lidské společnosti, navrhuje vznik Mezinárodního spolku pro udržení míru. Přispěl k obhajobě českého jazyka, zasloužil se o osamostatnění pedagogiky jako vědy. Osobnost J. A. Komenského ovlivnila řada reformátorů škol v celé Evropě. Jeho systém se používá

dodnes. Filozofické spisy, jeho základní filozofie je vševěda - **Pansofie** (encyklopedie). J. A. Komenský byl nazván „**učitel národů**“.

IV. Osobnost pedagoga

Činnost pedagoga je velice mnohostranná, široká a tvůrčí. Osobnost pedagoga tvoří řada faktorů, které "dělá" učitele učitelem, proto určit jeho kvality, je velmi obtížné. Ti učitelé, kteří svou osobností, svými nabytými zkušenostmi, dovednostmi a dá se říci i díky svému talentu, v přeneseném slova smyslu „přišli věci na kloub a uměli prodat, to co v nich je“ a předat odkaz toho tajemství dalším generacím, se jistě stali vzorem, mravními idoly, především pro své žáky, rodiče a společnost. O takových učitelích mohu říci: „Jsou to všeobecně vzdělaní umělci.“ Předpoklady osobnosti jsou obecně známé, lze je i specifikovat blíže, ale to je již složitější vymezit, protože každý z nás má jistě jiné představy o určité osobnosti, proto i názory odborníků na osobnost pedagoga se také liší. Mohu použít citát z Moderní pedagogiky J. Průchy:

„Vlastností toho, jenž se školnímu stavu oddáti chce:

a) ze strany rozumu: Mládenec, na se školnímu úřadu oddáti chce, nevyhnutelně zdravý rozum a dobrou paměť a nějaký přirozeného vtipu míti musí. On se musí dobře učit: čtení a počtům, ale nejen tak prostředně, nýbrž tak, aby pěkně a zběhle čísti a také psáti uměl.

b) ze strany srdce: Sem obzvláště přináleží: Poctivost v smejšlení a jednání, rozumná láska k dítkám, mírnost, spokojenost s málem. Lidi rozumnými a dobrými, světu a vlasti užitečnými učiniti, což může vážnějšího býti."

Rádce pro školní čekancy, pomocník a učitelky v císařských královských zemích (in V Brně a v Holomaucy vtištěný u Jana Jiřího Kasla, knihtiskaře a prodavače, 1814).

4.1 Předpoklady

Obecně by pedagog měl mít tyto předpoklady:

1. odborné vzdělání (všeobecné znalosti a dovednosti k danému oboru, např.: čeština matematika)

2. pedagogicko - metodické - psychologické
3. mít kladný vztah k profesi
4. kladný vztah vzdělávanému (měl by mít pedagogický takt, lidský přístup, pozitivní vztah k lidem, humanistické postoje k životu a člověku)
5. umět si vytvořit autoritu (mít všeobecně - kulturní přehled)

4.2. Osobnostní vlastnosti a typologie

V osobnosti pedagoga hrají důležitou roli i jeho **osobnostní vlastnosti** (rysy), charakter jako je pečlivost, cílevědomost, schopnost vytvořit si přirozenou autoritu, dovednosti, organizační schopnosti, schopnost předat vědomosti žákům srozumitelným způsobem, vzbudit zájem o učivo rozšiřovat si vědomosti, empatie, umět rozlišit zvláštnosti daného žáka, výrazové schopnosti - mimika, komunikace, ale i temperament (sanguinik, cholerik, melancholik, flegmatik).

Osobní charakteristikou učitelů podrobně a výstižně zpracoval i J. Průcha ve své učebnici Moderní pedagogika (Praha 1997). Také celá řada pedagogických teoretiků se snažila podle rysů učitelských osobností, vytvořit typologii pedagoga, např.: Typologie podle W. O. Döringa:

- **typ náboženský** (vyznačuje se převahou citů, fantazie a nadšením z utváření lidského jedince),
- **typ sociální** (k jeho rysům patří vysoká trpělivost ke všem, ve světě činností považuje za hlavní cíl vychovávat platného člena společnosti),
- **typ teoretický** (vyznačuje se větším zájmem o vědu, obor než o žáka samotného),
- **typ ekonomický** (sleduje efektivitu svého počínání s co nejmenší námahou dosáhnout co nejlepších výsledků),
- **typ politický** (snaha pedagoga prosadit svou osobnost). Caselmannovo typologie rozlišuje učitele na **autoritativní typ** (v krajní podobě tyran), řídí se heslem "vše pro žáka, ale nic ve spolupráci s žákem". Ponechává si všechny řídicí pravomoci, chybí mu smysl pro humor a někdy i pro spravedlnost, **demokratický typ**, který preferuje přátelství,

ponechává žákům více volnosti, je ochoten s nimi diskutovat a rozvíjí jejich samostatnost, dále je rozlišuje na **vědecko-systematický typ, umělecký typ, praktický typ**. S prací pedagoga také souvisí spolupráce práce s okolím v širším pojetí (společenský názor na pedagogii obecně, jejich postavení v určitém místě), v užším (pedagogický kolektiv, vztahy s žáky, rodiči).

Mohu uvést i příklad z praxe, že slovo "autorita" může být získána různými způsoby, každý člověk má v sobě dobré i špatné vlastnosti, proto by měl člověk snažit zapudit ty špatné vlastnosti a snažit se upřednostňovat a pěstít ty dobré vlastnosti. Profese pedagoga je velmi náročná a zodpovědná práce, proto záleží na přístupu v postoji k práci a v první řadě na osobnosti a charakteru učitele. Umět ovládat své dobré vlastnosti a city a emoce je umění. Člověk se tyto postoje učí celý život, proto pedagog by měl být profesionál a měl by umět tyto vlastnosti používat v každé situaci, měl by se umět ovládat měl by včas rozpoznat a uvážit, kdy už své city nezvládá a podle toho se zachovat. Když už se stává, že situace nezvládá, chybí zde tolerance k ostatním a vidí jen sám sebe, tedy jaké si "jáfství", upřednostňuje své zájmy, tedy ve svůj prospěch, chce dosáhnout určitého cíle za každou cenu. Měl by mít v sobě tu vlastnost sebereflexe a kontroly. Protože v osobnosti učitele během dlouholeté učitelské praxe, jistě dochází ke změnám názorů, pohledů na konkrétní věc, předmět mění se stanoviska, postoje, ale také může dojít i k celkové změně jeho osobnosti. Postupem času může podléhat tlakům, vlivům z vnější i vnitřní (příklad: rodiče, vztahy na pracovišti atd., změny prostředí). Pak se může stát, že tuto práci si zvolili jen jako jistotu "ekonomické zajištění" do budoucna, provádějí ji v určitém stereotypu, denní rutinně a nějak zvlášť svoje pracovní postupy, metody a návyky nemění, přičemž dochází k paradoxu, že si myslí, všechno umí, znají a nikdo je poučovat nebude, co je správné a co ne. Myslím si, že tímto přístupem mohou postupem času, v osobnosti pedagoga převládat i některé špatné charakterové vlastnosti, jako jsou motivace, nezodpovědnost k práci, chybějící smysl pro spravedlnost, špatná komunikace, chladný vztah k dětem (cit, empatie, prosociálnost) a zvláště nevhodný etický přístup k žákům. Může tato autorita - pedagog, do budoucna zanechávat v necitlivých žácích životní vzor, čímž budou mít i špatný příklad v postojích a chování, později tím mohou nastat problémy v celkovém rozvoji osobnosti/ (např.: šikana, agresivita) nebo naopak v krajních případech u citlivých žáků mohou také zanechat různé psychické důsledky v rozvoji osobnosti, např.: uzavřenost, plachost, neochota řešit problém). Jak to Evelyn M. Fieldová, v knize Jak se bránit šikaně, nazvala, že to jsou "Smutné děti."

Příklad kazuistiky: Etika pedagoga a přístup k žákům ve vyučovací hodině.

Učitelka v předdůchodovém věku, svou pověstí velmi přísná, autoritativní typ. Na první pohled vzbuzuje dojem sympatické, velice komunikativní učitelky, která vyzařuje velmi vysokým sebevědomím je energická tedy takový typ "živého temperamentu" vzdělaná a inteligentní, ale dalo by se říci, že fakticky je to osobnost "skrývající v sobě dvě tváře". Učí pátou třídu na základní škole. Na poslední rodičovské schůzce, přivítala rodiče svými monology o problémech, které ji sužují např.: názory na společnost, vedení školy atd. Dalo by se říci: "vylévá si srdce na nepravém místě", se obrací k problematice chování žáků a prohlašuje: "už toho mám dost, učit tuto generaci, je něco otřesného, ta práce mě už nebaví, další třídu už nechci!" Jaký byl údiv těchto rodičů, kteří mají děti mladší a budou navštěvovat první třídu? Když se dozvěděli, že budou mít tuto učitelku v první třídě, jejich reakce byly: "to snad ne, to nemyslí vážně, znovu si vzala třídnictví." Rodiče se snažili oslovit ředitelku a situaci vyřešit, ale v argumentacích neuspěly, a tak se stalo, že učitelka třídu dostala. Někteří rodiče reagovali okamžitě, že dítě přeřadili na jinou školu. Jiní se s tím smířili, a snažili se připravit své dítě na osobnost této učitelky. Tato učitelka učí nyní první třídu. Složení žáků této třídy je velmi různorodé, jsou zde děti promíchané z různých mateřských škol a rodin takže se někteří znají a mají tu své přátele, někteří to mají složitější, protože se právě přistěhovali a své kamarády si teprve budou hledat. Do této třídy chodí i Kamil. Kamil se přistěhoval z vesnice, chodil do malé vesnické mateřské školy, dá se říci, rodinného typu. Měl učitelky, které byly laskavé, vstřícné, přátelské, empatické, děti chodily do školky rády a byly spokojené, dá se říci, že i Kamil měl šťastné dětství. Tedy měl dobrý základ a byl motivovaný, plný optimismu a do školy se těšil. Kamil byl velmi pohledné, štíhlé dítě střední postavy s drobnými rysy v tváři, měl krásně modré oči a černé vlasy. Dá se ho přirovnat ke "krásné panence" zdědil geny po své pohledné mamince. Rodiče ho měli v pozdějším věku, dá se říci, že to bylo "vymodlené dítě". Maminka mu dávala veškerou péči a lásku, velice pěkně se k němu chovala, nikdy nezvyšovala hlas, snažila se mu vše vysvětlit, také mu nosila tašku do školy, protože byl drobný a hubený, aktovka na první třídu se jí zdála velice těžká. Chlapec také měl velice pěkný vztah k matce a nikdy jsem ho neviděla, že by byl nějak vzpurný nebo že by něco zvlášť vyžadoval, nebo si vynucoval. Byl prostě poslušný a dobře vychovaný. V dětském prostředí byl velmi milý, přátelský, hravý, holčičky ho přímo zbožňovaly. Bylo vidět, že je to citlivé dítě, rád pomáhal dětem, litoval slabších, nevšímal si dětí, které o přestávkách řádily. Moc se nekamarádil, ani s nějak zvlášť průbojnějšími dětmi, které vyvolávaly hádky. Raději si vždy hrál o přestávkách na koberečku nebo u

stolku s dětmi, které měly podobné zájmy. V hodinách byl klidný, tichý, ale někdy dosti plachý a stydlivý, svou učitelku měl za velkou autoritu, všechny úkoly se snažil vypracovat, jak nejlépe uměl, když něco nevěděl, bál se přihlásit a jen pokukoval a čekal, až si ho učitelka všimne, nebo se ho alespoň zeptá, jestli něco nechce. Stávalo se, že se situace stupňovaly. Učitelce už docházela trpělivost, začala být nervózní, hektická, svalovala vinu na Kamila, že plno věcí v hodině nestíhá, přičemž neutrousila, kdejakou poznámku na Kamilovu pomalost, nechápavost a tupé zírání. Takže se stávalo, že už na něj byla časem vysazená, dá se říci, "alergická". Děti si potom vyprávěly o přestávkách, že je pomalý a někdy nestíhá, čímž docházelo k tomu, že na něj učitelka zvyšovala hlas a shazovala ho před třídou svými narážkami: „Co čumíš jako vejř, copak to mám napsané na čele?“, „Neumíš, mluvit ty demente?“, „Nic zas nestihneme, já se snad zblázním, to je šnek“, „Já se z toho zvenčnu.“ Vyskytovaly se i situace, kdy se děti honily nebo bily o přestávce ve třídě, učitelka na to nereagovala, když Kamil brečel, že ho někdo neprávem praštil, často to komentovala: "blboviny si vyřeš sám, copak si nějaká slečinka?" Sama totiž neměla pro ránu daleko, také se stávalo, že nějaký ten „zlobil“ to pořádně „schyťal“. Když měla „svoje dny“ nazvala to Aničky maminka „dny uřvané lvice“. Neovládala své emoce a náladu, šel z ní takový strach, že se stávalo, že se Kamil rozbrečel, nezmohl se na odpověď, ze stresu se nemohl soustředit, z nátlaku nebyl schopný vypočítat úlohu. Začal se učitelce stranit, nereagoval na otázky, přestával s ní komunikovat, jen na ni koukal nebo brečel. Výsledky ve škole se Kamilovi postupem času začaly zhoršovat. Matce se už něco nezdálo, protože Kamil nerad vstával do školy, vymlouval se na bolesti břicha, že mu je špatně, nechtěl o škole mluvit. Celkově už nebyl tak kamarádský, stranil se ostatních a škola ho vůbec netěšila. Matka měla informace od ostatních matek, ale nepřikládala tomu takový význam. Když se jí zdála situace už příliš vyhrčená, chtěla vědět, co se ve škole děje, zašla za paní učitelkou, ta prohlásila: „poslední dobou vůbec nespolupracuje, tupě na mě zírá, vůbec nechápu, proč to dělá? Často hodiny prosedí a probrečí. Jinak je hodný.“ Matka vyličila učitelce chování Kamila doma, že poslední dobou nechce chodit do školy, ale že spolupracuje a plno věcí ví, že k němu musí najít cestu. Učitelka to odmítla s tím, že ho nedonutí a poradila ji, ať tedy Kamila, vrátí do školky, že je nevyzrálý. Matka nechápala, co tím myslí, nečekanou odpovědí byla tak zaskočena, že nebyla schopna reakce. Když vycházela ze dveří, tak jí Anička řekla: „Kamil se jí bojí, paní učitelka hodně křičí a nadává, já se jí taky bojím, ale už jsem si na to zvykla.“ Matka pochopila, že touhle cestou to nevyřeší, nenechá své dítě trýznit jako ostatní rodiče. Odhlásila dítě ze školy. Po čase jsem se dozvěděla, že dostal zkušenou učitelku, která je přátelská, svým citlivým přístupem se snaží ke každému dítěti

přistupovat individuálně a toleruje jejich zvláštnosti. Kamil byl dobře namotivován, rozpovídal se, s učitelkou komunikuje, začal se dobře učit, má spoustu kamarádů a do školy chodí rád.

“Když nám někdo leze na nervy, nemůže za to on, ale naše nervy”. Jaroslav Kratka

Myšlenka Komenského, který byl zastáncem humánního “lidského” přístupu ve výuce a zastáncem názorného vyučování, doporučil učitelům, aby se řídili pedagogickým optimismem a snažili podporovat i individualitu, zvláštnosti svých žáků.

“Sotva může být zrcadlo tak zašpiněné, aby aspoň nějakým způsobem nazachycovalo obraz: sotva může být tak drsná tabule, aby se přece něco a nějak na ni nemohlo napsat. Ostatně jestli je zrcadlo znečištěno prachem nebo skvrnami, má se dříve otřít, a je-li tabule tak drsná, má se uhladit; tak je jich bude možno užívat. Tak i mladí lidé, jenž budou hlazení a broušení, budou vybroušení a uhlazení. Zajisté jedni od druhých takže konečně všichni budou chápat všechno!”
(Komenský J. A.; Vybrané spisy J. A. Komenského, Praha 1958, s.107)

Komenský byl v mnoha ohledech velkým vzorem, také byl zastáncem demokratičnosti a praktičnosti, naznačil, že učit a naučit je možné všechny lidi bez rozdílu. Ve svém odkazu přirovnává školy k “dílnám lidskosti”. Jeho myšlenky jsou promyšlené a nadčasové, můžeme si z nich vzít příklad i v dnešní době. Také známý filozof John Locke se zabýval teorií výchovy, jeho tvrzení je, že člověk se rodí jako “čistá deska”, která se během života vytváří, formuje, tedy “popíše.” Je tedy jen na nás, jak přistoupíme k zodpovědné výchově a jaké osobnosti při své výchově během života zformujeme.

„Proutek se musí ohébat dokud je ještě mladý”

J. A. Komenský

Kdyby Komenský žil jistě by se divil, jak to v dnešní době ve školách vypadá, ještě se najde řada autoritativních pedagogů, kteří svým přístupem zneužívají své postavení a s pocitem nadřazenosti se také chovají, stává se, že jsou tak neprofesionální, že někdy používají i hrubých výrazů, urážejí a ponižují své žáky, profesní etický kodex jim nic neříká. Dokonce věřím, že kdyby měli možnost tak by neměli daleko od toho, vzít rákosku

do rukou a srovnali by žáky do řady. Pravdou je, že by si to někteří žáci svým postojem k výchově a vzdělání zasloužili. Otázkou je, kdo za to může. Myslím, že výchova rodičů. Za dob mé babičky bylo úplně normální, když dostal žák nářez, stačilo jen, když někdo při vyučování nedával pozor, nastavil ruce a dostal párkrát přes ně. Dodnes na to všichni vzpomínají, jaký měli všichni respekt k učitelovi, jaký měli strach z autority. Také platilo a bylo zažité v tehdejší společnosti i v rodinách „na hrubý pytel, hrubá záplata“. Možná by si žáci dnešní žáci měli uvědomit, jaké mají štěstí, že se již ve školách takto netrestá. Také mohu uvést na příkladu, jak Komenský odsuzoval tresty a tradiční výuku. Když přijel do Sedmihradska a setkal se s kněžnou, matkou Jindřišky Falcké, která chtěla jeho didaktické metody předvést, Komenský věděl, jaká tam tehdy byla situace a názory na jeho metody, naznačil, že bude všem jen pro smích, přesto na prosbu kněžny řekl: "Když chtěli, abych to řekl otevřeněji", řekl jsem: "Celá má metoda směřuje k tomu, aby školská robota se změnila v hru a potěšení; tomu zde nechce nikdo rozumět. S mládeží se zachází zcela otrocky, i se šlechtickou; učitelé zakládají svou vážnost na chmurné tváři, drsných slovech, ba i ranách a chtějí raději být obáváni než milováni. Tolikrát jsem veřejně i soukromě vytkl, že to není cesta správná, vždycky marně. Také jsem radil hned od začátku, aby byly zavedeny nějaké divadelní hry, máje jistou zkušenost, že není účinnějšího prostředku k vypuzení duševní malátnosti a k vzbuzení čilosti. Ale odpovídalo se, že je nevhodné tyto hříčky, provozování komedií na školách, ponechat jezuitům; já že jsem byl povolán k věci vážným. Odpovídal jsem: Tyto hříčky vedou k vážným cílům; jezuité jsou tu vpravdě syny světla, důmyslnými ve svých věcech, my vskutku syny světla, ve svých věcech neprozíravými. Oni lákají k sobě příjemnostmi své metody nadané hlavy celého světa a činí je cvičením toho druhu schopnými úkoly životní, zatímco my se svými jsme ustrnuli".(in.A.Molnár,N. Rejchrtová, s.238). Také jeho přítel pan Bisterfeld naznačit, že dříve v celém světě by měla být přijatá lepší metoda a pansofické snahy, protože poznal, že Uhry jsou konzervativní a nepřijmou jeho způsob výuky.

Přidám taky jednu příhodu mého syna. Jednou přišel syn ze školy a říká: „Mami, zítra máme do školy přinést hrách“, ptala jsem se: „Co budete vyrábět?“, odpověděl mi: „Nic, máme dějepis a budeme klečet na hrachu, prý nám paní učitelka ukáže, jak se dříve ve škole trestalo, a máme si vyzkoušet, jaký to byl pocit“. Je vidět, že jsou i učitelé, kteří umí děti zaujmout, umí si udělat i s takových příhod legraci, tím motivovat, pak se žáci na hodiny těší, rádi spolupracují s učitelem a do školy se těší. Formovat a utvářet člověka již od útlého věku musí rodiče, aby potom měli pedagogové snadnější práci, ale někteří rodiče jsou nezodpovědní, zanedbávají svoji výchovu, nemají čas si ani s dětmi popovídat

o běžných problémech, raději upřednostňují materiální odměnu. Dalo by se říci, že potom děti formují své rodiče. Takový rodiče, pak přehazují zodpovědnost a výchovu na učitele. Musím říci na obranu učitelů, někdy by se dalo říci, že v dnešní společnosti, je velice těžké vykonávat řádně a zodpovědně svou profesi, mnohdy musí vest pedagog velká dilema. Učitel se tak dostává do překérní situace, kdy musí ze svých výchovných, vzdělávacích zásad i ustoupit, protože je na něj vyvíjen velký tlak z okolního prostředí a v menším hledisku má na tom i podíl autority vyšší moci z vedení neboli známosti "protekce".

Na práci pedagoga také mají vliv různé činitele, např.: prostředí, ve kterém pracuje, tedy prostředí školy, kolektiv, pokud je pedagogický sbor vyvážený a berou své kolegy jako partnery a fungují zde i vzájemné lidské vztahy, tedy mají prosociální chování, pomůžou kolegovi v nesnázích, a nenechají ho „utopit“, jak se to někdy v praxi stává, dokonce z neúspěchu mají radost, je to již stupeň lidské zášti a rivalry, musím podotknout, že je veliké štěstí, když pedagog prohlásí: „U nás na škole je velice přátelské prostředí a vynikající podmínky pro práci, jsem hrdý na naši školu a žáky.“ Víím, že to asi jistě uslyšíme velice zřídka, protože každý pedagog je jiný, každý má své priority, tak i pohlíží na svou práci z různých hledisek, důležitý je v prvé řadě přístup a zodpovědnost k práci, také se mi osvědčilo v praxi, že se může stát, že i pedagog, který je nějak výjimečný ve své práci a pracuje podle nejlepšího vědomí a svědomí, přesto všechno nemusí uspět ve vztazích v pedagogickém sboru.

4.3 Odpovědnost a povinnost

Odpovědnost patří ke svobodě. Svoboda bez odpovědnosti je problematická. (Nytrová, O. Pikálová, M., Etika a logika v komunikaci, výkladový slovník etických pojmů). Odpovědnost je na nás, je to jakýsi projev svobody. Člověk by měl být tu soudnost a být natolik odpovědný, aby měl jakousi sebereflexi a uměl také zodpovědně posoudit své činy, vážit svá rozhodnutí.

Povinnost je morální kategorie, nutnost jednat podle určité etické normy (Hart, P., Hartlová, H., Psychologický slovník). Povinností se také může rozumět, splnit určitý závazek (úkol) vůči sobě samému, často i nás k této morální kategorii nutí okolí, je to i jakási naše vnitřní síla, síla vůle. Chtít něco splnit, udělat.

Kazuistika:

Uvedu příklad učitelky, která svým zodpovědným příkladem k práci se řídí mottem: **„učení je efektivnější, když je to legrace.“** Měla svou práci velmi ráda, ráda pracovala s dětmi, snažila se žáka pochopit a v každém nalézt něco dobrého, přistupovala k nim individuálně, snažila se je správně namotivovat, udat směr žákovi orientace v čem by mohl vynikat. Dalo by se říci, že se řadila k výjimečným pedagogům, uměla uplatnit svůj talent a aplikovat ho v praxi. Měla také pedagogický takt v chování, dovedla s každým vyjít i komunikovat. Neustále si rozšiřovala své vědomosti, uplatňovala ve vyučování i netradiční formy a metody výuky, snažila se dětem, co nejlepší formou přiblížit látku, ať to bylo poznávací metodou, či zážitkovou metodou (hra rolí a situací) nebo naopak učení omylem, vždy zábavnou formou a s humorem, dětem přiblížila učivo. Děti se na její hodiny těšily a už byly zvědavé, co budou vytvářet, jaksi užijí další dny. Kolegyním půjčovala své nápady, když měly problém, chodily za ní, aby jim poradila, buď v pracovních záležitostech či soukromých. Protože to byl člověk empatický, měla prosocialní chování a schopnost pomáhat v každé situaci, i kolegyně, které nějak zvlášť neměly v oblibě, si chodily pro rady, i v takových situacích, kdy jí házely „klacky pod nohy“, když potřebovala sama něco vědět, nepodaly jí pravdivé informace, čímž docházelo k nepříjemným situacím na pracovišti. Kolegyně, která s ní pracovala, měla v ní důvěru, pomáhaly si, když bylo potřeba provést nějaký projekt pro školy např.: Den vody, Halloween, Drakiáda, daly hlavy dohromady a výsledek jejich tvořivosti byl vždy oslňující, jak připravily děti na tyto dny, kolik vědomostí se dozvěděly, zábavnou formou všechny potěšily a ještě zvedly prestiž školy. V běžných dnech se setkávaly, informovaly se, co budou dělat příště. Vůbec nevěděla, že se něco děje na pracovišti, drbů a pomluv si nevšímalá, byla zaujata svou prací. Spíše byla toho názoru: „přesvědčím se na vlastní oči, pak uvěřím.“ Jednou tahle kolegyně přišla do třídy s vedoucí, povídali si, „co si myslíš o těchto obrázcích, to nemohly nakreslit děti“, ta druhá povídá, podotýkám kolegyně, co s ní dělala projekty společně: „no, to by nenakreslila ani moje Janička a má „už čtyři roky.“ Poté, co odešly, zeptala se jí, co to mělo, znamenat řekla jí: „Tak ti pěkně děkuju, že si mě podržela. To vypadá, že si ty obrázky snad kreslím sama?“ Tak došlo k tomu, že tato kolegyně zjistila, že změnila svůj postoj a začala se stýkat s tou druhou, jistě si obě rozuměly, protože trávily dosti času spolu, pokud nastal nějaký problém, běžela za kolegyní, kterou tenkrát „nepodržela.“ Tak šel čas dál, naše učitelka si dělá svou pečlivou práci dál intrik, pomluv si na pracovišti nevšímalá, vycházela s ostatními zaměstnanci školy, s dětmi i rodiči. Zato kolegyně za ní přicházela s různými pomluvami, v mých očích to byl taková „paní Kelišová“. Učitelka si

vytvořila krásný vztah k dětem, každý ji obdivoval, že má trpělivost s dětmi, že to s nimi umí a že se děti do školky těší, což jí vyprávěli i šťastní rodiče, kteří měli obavy ze svých dětí, jak to ve školce zvládnou. Čas od času musela řešit i překerní situace se svojí nadřízenou, tedy vedoucí, která věděla, že vše zvládá, ale přesto jí dělala naschvály, např.: Paní učitelka měla malého Tomáška, velice roztomilý chlapec, nesprávným přístupem výchovy rodičů, kupovali mu vše, co měl na mysli a splnili mu každé přání, byl paličatý a vzdorovitý. Přesto věděla jak na něho, v čase oběda přišla tato vedoucí a obešla stoly, přičemž viděla, že Martínek má ještě nedojedenou nudlovou polévku, řekla: „To musíš sníst“ odpověděl jí: „že nemá rád určitou zeleninu“, hádala se s ním a trvala si na svém, řekl jí: „nebudu, budu, si ošklivá“. Učitelka jí upozorňovala, že to takhle dopadne, že na rozkazy reaguje se vzdorem. Přičemž se rozčílila ještě více a trvala si znovu na svém, kolegyně, která to viděla, se smála a řekla „sešli se dva paličáci“ samozřejmě, že dítě se dostalo do afektu, začalo dělat scény, neúprosný vzdor, bouchání do všeho kolem sebe, kopání do stolu vzbudilo pozornost všech zúčastněných dětí. Po této scéně, práskla dveřmi a za pochodu prohlásila: „spratek jeden, jak to můžeš vydržet, napíšu o něm zprávu ředitelce.“ Poté, co odešla učitelka, dítě uklidnila, věděla o něm od rodičů, že některé jídlo, tedy i zeleninu nejí, přesto ho namotivovala, věděla o něm, že má rád přírodu brouky, žížaly a hady. Tak mu pověděla: „Tomášku podívej, kolik máš ve polévce žížalek, ty je asi nesníš, vid? Tak je dáme pryč a příště si je možná dáš?“ Dítě reagovalo tak, jak přepokládala a nakonec snědlo celou polévku. Takové podobné situace ze strany vedoucí školky se vyhrocovaly až po konflikty s rodiči, kterým se samozřejmě chování nelíbilo, protože i děti doma vyprávěly, co ve školce zažívají a co se tam děje. Jednou při hospitaci vedoucí školky učitelce vyčítala, jak je možné, že dítě má ve školce svojí panenku, učitelka jí oponovala a argumentovala RVP plánem a tolerantním přístupem, že se tím řídí, a nechápe, proč jí to vadí u této konkrétní holčičky, když ostatní děti si také berou do školky své hračky. Později se ukázalo, že měla tato vedoucí konflikt s rodiči této dívky, tak si jaksi vybíjela zlost a vyžívala se na tom dítěti. Přičemž u ředitelky školy poukázala na neschopnost učitelky, že děti rozmazluje, toleruje jim kde co, prostě ji pošpinila. Byla pozvána k ředitelce, aby to vysvětlila, přičemž bylo jasné, že byla na straně vedoucí, která se chválila a pyšnila tím, že je její kamarádka. Dávala to svým chováním značně najevo a chování se k dané učitelce stupňovalo, přikázala jí vycházky v inverzích i ve velkých mrazech. Učitelka jí oponovala oprávněnými argumenty, ale dobře vycítila, její provokace a záměr, tak na vycházku šla, vrátila se s tím, že dětem je zima, že nejsou dobře oblečení, přičemž jí nechtěla vpustit do školky, nařídila jí: „Koukej se vrátit a zahřát je“. Ostatní přihlíželi tomu incidentu, jedna učitelka se jí zastala, byla vyzvána ať se

do těchto záležitostí neplete. Načež učitelka neuposlechla, doslovně řekla: „Raději upřednostním zdraví dětí před Tvým neuváženým rozhodnutím.“ A v zápětí poslala děti do šaten, jak se míjela s vedoucí, chytla ji za ruku a řekla: „Budu si stěžovat u ředitelky.“ Učitelka jí řekla: „Zavolej si třeba inspekci, já mám čisté svědomí a určitě si to odůvodním, ale co jim povíš Ty?“ Učitelka si byla jista, že takový člověk u ní ztrácí na autoritě, věděla, že také za ředitelkou nepůjde. Pak už bylo otázkou času, kdy dojde k dalšímu incidentu a co zas vedoucí vymyslí. Učitelka to chování snášela dosti dlouhou dobu, ze zdravotních důvodů práci opustila.

Je smutné, když si pomyslím, jací lidé mohou pracovat v školském zařízení, jak si váží lidí, zda to byl záměr či obava z konkurence, to se již nedozvíme, ale musím říci, že takový arogantní a sobečtí lidé by neměli vůbec v takových pozicích být, protože sice zvýší výkon, možná prestiž školy, ale za cenu strachu, nátlaku na pracovníky, kteří potvrdí vše jen, aby neztratili své zaměstnání? Jak tedy takový lidé mohou být příkladem dětem, jaké vzorce chování jim předají, když sami nejsou schopni být ke své osobě kritičtí, nejsou schopni přijmout porážku, když má někdo pravdu? Co je o tedy za autoritu, když vyžaduje po dětech, aby se omluvil, a sám se neumí omluvit za chyby, které způsobí ostatním spolupracovníkům? Chybějící takt, svědomí a sebereflexe, divím se, že to vůbec takovým lidem v dnešní společnosti prochází.

“Pyšný člověk se může uzdravit jen tehdy, když utrpí mravní porážku, když upadne do hříchu.”

Alsmen Grün

V. Pedagog a společnost

5.1 Láska

Láska –řecky (agape), je univerzální hodnotou lidstva, je nepodmíněna. **Láska** je dobro, láska je umění milovat, každý člověk má v sobě schopnost lásky, záleží na jednotlivci, jak umí se svou láskou zacházet, jak jí projevuje. Láska je když mám někoho nebo něco rád. Láska je tak obšírná, že ji můžeme vidět všude kolem nás. Lásku můžeme vyjadřovat k Bohu, k bližnímu svému, k přírodě, k povolání, k umění atd. Láska je vztah dvou lidí, např. “Platonická láska”, “První láska”.

“První láska je los, který nevyhráváš, ale celý život si pamatuješ jeho číslo”

Emile Zola

Láska by měla být zakotvena, jako loď v přístavu. Ten, kdo střídá lásku ze dne na den, dá se říci: “jako počasí”, zahrává si s city druhých, “ubližuje”. Takový nevyrovnaný a nevyzrálý člověk jistě nemá pevný charakter, tak se stává ve vztazích nevěryhodný v citech, nemá řádně nastavené hodnoty.

“V mládí strácíme rozum kvůli lásce, později strácíme lásku kvůli rozumu”

Francois René de Chaterbriand

Láska mateřská a otcovská je nejcennější. Je to vztah mezi matkou, otcem a dítětem. Matka dokáže pro své dítě v nutném případě obětovat i život. Matka, která se na dítě těší, je vnitřně vyzrálá a připravená na roli matky, miluje své dítě, také se obětuje pro dobro dítěte i v případě, když se dítě narodí postižené, pochopí, že je to životní úděl na celý život.

Otcovská láska, otec také hraje důležitou roli ve vztazích, výchově, ale i po stránce citové, ve vzoru a později v utváření žebříku hodnot.

“Milovat znamená hledět jeden do druhého, ale pohlížet společně jedním směrem.”

Antoine Saint de Exupéry

Matčina láska nám dává přirozený klid a bezpečí, dobře se nám usíná, cítíme se jako loď v přístavu. Jsme pod její ochrannými křídly, pocit jistoty a hřejivosti domova je intenzivní a všechny starosti se od nás vzdálí, nemají nad námi moc. (Nytrová, O. Pikálková, M.: Dialog mezi hodnotami, s.73)

Některé ženy nemají to sebeodevzdání se pro vlastní dítě, jsou nepřipraveny na roli matky, vnitřně nevyzrálé, nešťastné a citově chladné k dítěti, mateřská láska se u nich “neprobudila”. Nepociťují radost, štěstí, opojení jako ostatní matky a tak se stává, že dítě odvrhují, nestarají se o něho, výchovu zanedbávají, pak dítě citově strádá.

Také chci poukázat na to, jak to mají učitelé těžké, když ve výchově selhávají rodiče, a pak dávají zodpovědnost učitelům.

Kazuistika: **Síla mateřské lásky**

Samík byl dítě nečekané, dá se říci i nechtěné. Matka v šestnácti otěhotněla s chlapcem ze slabší sociální skupiny, tedy byla ještě dosti nevyzrálá, přesto se rozhodla dítě přivést na svět, školu nedokončila, užívala si života podle svých představ diskotéky, alkohol, marihuana, občas nějaký problém s policií, matku už nerespektovala a dělal si, co chce. Do práce nebyla nucena, vše měla, co zachtěla, přesto byla velice problémová, tíhla spíše k problematickým lidem, delikventům, prostě k těm, co si vydělávají lehce, krádeží, podvodem, prostitucí, prodejem drog atd. Matka žila s přítelem, oba dva vydělávali, dcera si toho byla vědoma a náležitě toho využívala, kupovali jí různé dárečky, zařídili jí dětský pokojíček, protože budoucí babička se na vnoučka velice těšila a dala si za úkol ho dobře vychovat. Dcera v době těhotenství si dále užívala diskoték, kouřila, dopřávala si alkoholu, přičemž jí matka upozorňovala na problémy s tím spojené. Když se dítě narodilo, radost z tak malého kloučka, péče o něho jí vydržela velmi krátce, zodpovědnost připadla matce a jejímu příteli, museli se o vnoučka starat ve chvílích, kdy se dcera nevracela domů, někdy ani nevěděli, kde je. Vyskytly se problémy a hádky, protože toho značně dcera zneužívala, a přicházela jen, když se jí to hodilo, načež se rozešla i se svým mladým otcem, protože si našel jinou, po čase se zas k němu vrátila a dokonce se na krátký čas k němu i nastěhovala, matka nemohla dopustit, jak její jediný vnuk strádá a v jakých podmínkách žije, nabídla dceři, ať se kdykoliv vrátí. Po čase se dcera vrátila, protože opravdu dítě nezvládala a nikdo se o něho pořádně nestaral. Tím, že Samuel byl již v tak raném věku vystavován různým vlivům, krizovým situacím, střídání prostředí a přátel a bůhví koho ještě, také nevyrovnané výchově a péči, buď to přílišné rozmazlování ze strany babičky, nebo naopak extrémně zanedbané péči ze strany matky, která byla i schopna ho několik dní ponechat u známých, kteří holdovali alkoholu a drogám. Zanechalo na dítěti následky, ve čtyřech letech nebylo schopno komunikovat, vydávalo jen zvuky, mělo svůj nesrozumitelný slovník, dokonce nemělo zásadní hygienické návyky, neustále křičelo a neumělo si hrát, hračky rozbíjelo a mlátilo do nich, protože mu nikdo neřekl, že se to nedělá, babička měla benevolentní přístup „budeme mu to zakazovat, až bude mluvit“, „budeme ho učit na nočník, až si řekne“. Z toho se dá usoudit, že je tu něco zanedbáno. Učitelka pochopila, že dítě za nic nemůže tedy je logické jeho chování. Z

výtek si tedy nic nedělá, protože nemá vyhrazené žádné stanovené pravidla, tedy meze. Dcera tvrdí: „od toho je školka, aby ho to naučila“. Tedy je nezodpovědná. Obdivuji učitelku, která přichází do styku s tímto dítětem, s touto rodinou a snaží se těmto rodičům taktně domluvit a vysvětlit jim, že ona není jediná, která má zodpovědnost za výchovu, že se musí snažit i oni dodržovat nastavená pravidla, jinak bude dítě nevyrovnané, nebude mít žádný respekt, pak si s ním a nikdo si s ním neporadí. Dítě bylo zpočátku velmi fixované na rodinu, nechápalo, proč má zůstat ve školce, protože poslední dobou slyšel jen „počkej, oni Ti ve školce ukážou, tam Ti přistříhnou křídýlka.“ Tedy se bál odloučení z neznáma, nevěděl, co ho bude v té školce čekat. Z počátku vyváděl, byl agresivní, kopal, neposlušal, házel hračkami, ale přístupem paní učitelky a příkladem ostatních dětí, časem pochopil, že se také musí přizpůsobit. Dnes Samuel chodí do školky rád, protože je tam dobré klima, má tam spoustu kamarádů, netradičních aktivit, učitelka ho svým přístupem namotivovala, má rád muziku a tanec, ve kterém vyniká a účastní se vystoupení, babička se zapojuje do různých akcí a aktivit pořádané školkou. Samík s babičkou navštěvuje i různé kroužky. Dcera si občas vzpomene a přihlásí, že má syna. Samíka si vypůjčí. Učitelka navázala s rodinou takový vztah, že babička jí má za vzor a vzala si k srdci její doporučení. Dokonce si babička stěžovala učitelce, že Samík poslední dobou nechce k mamince. Tvrdí, že: „maminka nemá na mě na čas, vodí mě po kamarádech a Ti pořád něco píš“. Samík už k ní nechce chodit.

”Když věci vypadají špatně, zjisti, jestli se nedíváš špatným směrem, jestli to nevypadá dobře kolem tebe, zkus se podívat nahoru-tam to vždy vypadá dobře.”

Jacque Philipe

Tímto příkladem jsem chtěla poukázat na to jaké problémy mohou nastat, když dítě z nepodnětného rodinného prostředí a zanedbanou výchovou rodiči, dostane do mateřské školy. Jak mají ztíženou práci pedagogové, jakou mají zodpovědnost, když rodiče svým přístupem přenechávají výchovu svých dětí na předškolním zařízení. Chtěla jsem poukázat také na to jakí pedagogové jsou mezi námi, s jakou citlivostí a obezřetností lze zacházet při kontaktu s dítětem i s rodiči. navazování vztahu a spolupráce, hraje důležitou roli empatie a pedagogický takt, pokud má pedagog jakýsi talent, tak může přispět k zdárnému vyřešení problému.

5.2 Pravda a lež (dobro a zlo)

Každý z nás si jistě umí zdůvodnit, a představit, co tyto pojmy znamenají. Jaké jsou hranice **pravdy a lži** u lidí a s čím se častěji v životě potkáme, **s pravdou či lží**? To je již dilema. V knize *Etika v komunikaci* od Olgy Nytrové, Marcely Pikáلكové najdeme krásné citace k pravdě: „**pravda je to, co nás přesahuje**“.

“Pravda může počkat, má před sebou dlouhý život.”

A. Schopenhauer

Lež je to opak **pravdy**, tedy jinak řečeno, **neříká se pravda**. Také často setkáváme s tímto citátem **“lež má krátké nohy”**. **S pravdou a lží** se můžeme potkat velmi často v běžných životních situacích, když je někdo pravdomluvný, je to zřejmě velmi dobrá vlastnost. O tomto člověku, pak můžeme říci, je na něho spolehnout. Takovému člověku lze věřit, a získat v něho důvěru. Říkat **pravdu**, se musíme učit po celý náš život. Tak jako osobnost lze utvářet výchovou, tak i utváření lidských hodnot, vlastností, hraje v našem životě důležitou roli. V první řadě příkladným chováním, výchovou rodičů si utváříme žebříček lidských hodnot, také časem pochopíme, co je **dobro a zlo**, naučíme se rozlišovat co je **pravda** a co je **lež**. Již v dětství se můžeme setkat **s pravdou a lží**, například v pohádkách, knížkách, filmech, tím si ucelíme názor a tvoříme svůj charakter a osobnost. Již v mladém věku by se měla vštěpovat morálka a tyto vlastnosti hodnoty, bohatě by nám vystačilo, řídit se nejstarší knihou Biblí a jejími základními body v Desateru Božího přikázání, v osmém bodě **“Nepromluvíš, křivého svědectví proti bližnímu svému.”** Široké okolí nám také napomáhá k rozlišení těchto dvou vlastností. Z historie můžu uvést spoustu hrdinů např.: Jan Hus, Jan Žižka, Jan Nepomucký, kteří také bojovali **za pravdu** a ve své době to neměli to vůbec lehké, byli to tak hrdé, mravní, uvědomělé a odpovědné osobnosti, že pro spravedlnost a dobro lidstva, byli schopni obětovat svůj vlastní život. Vzpomněla jsem si i na výjimečného Václava Havla, charismatického člověka, který se nebál **říkat pravdu**. Když v roce 1989 vypukla Sametová revoluce, 21. listopadu vystoupil na Václavském náměstí a řekl: **“Pravda a láska zvítězí nad lží a nenávistí.”** Nikdo však tehdy netušil, jaká použil trefná doslovně předurčená slova. Lidé v euforii úplně osvobození od svých pout komunistické diktatury, se již přestali bát, jákali radostí, provolávali hesla a cinkali klíči. Nálada ve společnosti byla tehdy nepopsatelná, musí se to zažít na vlastní kůži. Známa zpěvačka Marta Kubišová, která vždy vyzařovala

svou přirozenou osobností, také vystoupila a podpořila Václava Havla, tehdy to vystihla a podpořila svou písní Motlitba pro Martu:

**“AŽ, MÍR ZŮSTAVÁ S TOUTO KRAJINOU, ZLOBA ZÁVIST ZÁŠŤ, STRACH A SVÁR,
TY AŽ POMINOU, AŽ UŽ POMINOU...”**

Tehdy nastal čas návratu svobody slova i vlastní svobody člověka. Přesto, že v naší historii můžeme čerpat z takových to osobností a vzít si z jejich chování příklad. Jsme v chování a po etické a lidské stránce nepoučitelný, ale protože jsme přeci jenom lidé a nejsme všemohoucí, vševědoucí, tak se nám někdy stává, že se i mýlíme, je-li osobnost vyzrálá a uvědomělá, má i to svědomí, odpovědnost a sebereflexi, tak asi nebude problém **přiznat pravdu** a popřípadě se slušně někdy i ve vzácných případech s pokorou omluvit. Ale protože na světě existuje **dobro i zlo, pravda a lež**, tak je jasné a pravděpodobné, že se s těmito vlastnostmi setkáváme.

“Bůh zachází se zlem tak mistrně, že lepší výsledek je lepší, než kdyby žádné zlo jaktěživo neexistovalo”.

Walter Kasper

S politováním musím říci, že je smutné, jak morálka, příklad mravního vzoru upadá v dnešní společnosti, že jsou mezi námi i lidé ve vysokých funkcích politiky, lidé kteří mají jít příkladem tedy i ředitelé, učitelé a vychovatelé, se chovají, jak by asi neměli, měli by spíše **zlo a nepravdu potírat**. Vidím to tak, že mohou být dvě varianty jejich chování. První varianta vypočítavost, nejspíš spoléhají na to, že jim ostatní odpustí a vše jim projde, všeho zneužívají, jejich chování je účelové, lež vysloveně podporují, berou ji za rutinní, denní záležitost, řešit nějaké „maličkosti“, to je pro ně bezpředmětné. Chovají se tak, že jim to je zcela jedno, co si o nich druzí myslí. Druhá varianta, může být, že to třeba činí nevědomky a ani se nezamyslí, nedomyslí, že mohou podporovat zlo. Pak si klademe otázku: “Co dělat když se jim hranice lži posunuly tak daleko, že se ve svých **lžích** utápějí, tvrdí své i přesto, že **nemají pravdu**, důvod?” Jaký k tomu mají důvod, že zarputile zapírají, i kdybyste dělaly bůhvíco, nepřiznají se. Může se potom docela stát, že vidí pouze svůj prospěch, svou pýchu? Přitom druhému člověku hodně ublíží, způsobí mu bolest a tím do budoucna uškodí ostatním lidem a celé společnosti.

Svěřila se mi kamarádka, jakou měla nepříjemnou zkušenost se školou. Petr chodí do druhé třídy základní školy. Velice dobře prospívá ve všech předmětech, je to hodný, zodpovědný, slušný a nekonfliktní žák. Nechodí do školní družiny. Protože jeho maminka je na mateřské dovolené. Ihned po skončení vyučování chodí domů. Ve čtvrtek chodí pravidelně na odpolední kroužek míčové hry, na který chodí děti z jeho třídy, děti, které chodí do družiny. Jednoho dne přišel Petřík z kroužku domů bez čepice, přičemž doma vysvětlil, že je to divné, protože si jí dával do rukávu, tak jak mu to maminka nařizovala. Bylo totiž běžné, že se na škole často ztrácely věci, dokonce i v jeho třídě často mizely tužky, gummy, pastelky, ale také věci, které byly větší hodnoty. Nikdy se to neřešilo, většinou se to přešlo, ba naopak bylo dětem vytýkáno, že si mají své věci pečlivě hlídat. Maminka neváhala a ještě téhož dne zašla do školy se po čepici podívat. Paní vychovatelka byla ochotná a po čepici s maminkou pátraly, ale nenalezly ji, slíbila, že se ještě zeptá uklízeček, zdali nebude někde pohozená. Petříkova maminka odešla s nadějí, že se snad ještě najde. Po měsíci se rozloučila s myšlenkou, že by se čepice našla. Koupila synovi novou, řádně ji označila jako tu před tím, a zas poučila syna, ale tentokráte, ať si ji dává do tašky, že do té mu snad nikdo šahat nebude. Jaké to bylo překvapení, když jednoho dne přišel Petr ze školy domů a oznámil mamince: "Mami, představ si, že mou čepici měl na hlavě Tonda, když jsme šli do divadla." Maminka se samozřejmě chtěla ujistit, zda se nespletl, chlapec čepici důsledně popsal, ale aby se ujistila, najednou si vzpomněla, že své děti často fotila při radovánkách a na společných výletech, rychle našla v rodinném albu na počítači fotografii s touto čepicí. Od Petra se dozvěděla, že dotyčný chlapec chodí do družiny a je ještě ve škole, okamžitě se odebrala do školy, aby jí dotyčný chlapec vysvětlil, jak k ní přišel. Zavolala si paní vychovatelku, která zastupovala, tu původní, aby se ujistila, zda je chlapec ještě ve škole. Poté jí taktně naznačila a vysvětlila nepříjemnou situaci, ke které došlo. Paní vychovatelka si zavolala dotyčného chlapce, vyzvala ho, ať ukáže svou čepici. S velkým sebevědomím, zašel do šatny a řekl: "Já mám čepice dvě", přičemž bylo divné i učitelce, proč nosí do školy dvě čepice. Ukázalo se, že jedna je skutečně Petra. Tonda měl vyjasnit, jak k čepici přišel, řekl dosti drze a opovrhlivě: "Nevím!" Maminka se ho zeptala: "Tak ty nosíš na hlavě čepici a nevíš, kde si jí vzal?" Poprosila učitelku, že si ji vezme, protože je jejich a nebude se nikoho na nic ptát, přičemž vychovatelka protestovala a pronesla: „Takových čepic může být spousta“. Tato odpověď vychovatelky ji znepokojila, pomyslela si, to mi snad nevěří? To jsem nedůvěryhodná, o co jí jde? Řekla: "Snad poznám naši čepici." Ujistila učitelku o

tom, že pravděpodobnost je malá, protože jí koupili v zahraničí a že byla i podepsaná. Přesto souhlasila s návrhem vychovatelky, ať zajde za ředitelkou školy a situaci jí vylíčí, že s tím nechce nic mít. Maminka tedy šla, vylíčila situaci s čepici, také řekla, že má fotografii, že jí to může dokázat, dohodli se tedy, ať tedy fotografii pošle. Maminka s velkou důvěrou nechala čepici u ředitelky školy. Ta slíbila, že bude situaci řešit a druhý den dostane čepici zpět. Petřík přišel domů bez čepice, co to má být, pomyslela si, takový obrat, co se to děje, honily se jí různé otázky hlavou, když se dozvěděla, že dotyčný Tonda přišel do školy s maminkou a údajnou svědkyní ze třídy, údajně tvrdily, že čepice je jeho. Nakonec Petr musel dokazovat, kde k čepici přišel a kdo mu ji koupil. To maminku dopálilo, že nebyla přizvána k rozhovoru a řešily problém bez ní. Mohla si to s dotyčnou maminkou vyřídit. Okamžitě běžela do školy. Při čekání na ředitelku, potkala na chodbě třídní učitelku Petra, ta zajisté věděla, o co jde, protože se zeptala: "Co vy tady, kvůli čepici? Prosím Vás, mě se ztratily boty a dodnes je nemám." Načež matka odpověděla: "Víte, paní učitelko, to je úplně jiná situace. Co kdybyste své boty našla na někom jiném a stoprocentně věděla, že jsou Vaše?" Pokrčila rameny a šla. Poté se otevřely dveře ředitelny, a vyšla ředitelka se slovy: "Tuto reakci jsem očekávala, věděla jsem, že přijdete." Maminka byla zvědavá, jaké bude vysvětlení. Ředitelka začala vypravovat, jak se snažila situaci vyřešit, že dotyčnou matku zná, že tedy její jsou synové problematičtí, že to má s nimi těžké, ale jejímu tvrzení věří a že situaci spravedlivě vyřešila. Maminka s tímto argumentem nesouhlasila, vylíčila ředitelce, že si snad dělá legraci, že jestli je spravedlivá, tak proč ji nepřizvala, že by si to s dotyčnou poctivou maminkou ráda vyřídila. Také chtěla vědět, jak jí tedy odůvodní tu fotografii a podpis na čepici? Maminka vyprávěla: "Nevím, kde se ve mně vzala ta odvaha, možná drzost, říct jí do očí, že když si neví rady a neumí řešit problémy, že měla volat tedy na policii." Víte co udělala? Zvedla telefon a volala na policii. "Ahoj Vládičku, mám problem mám tady maminku a ona není spokojená, jak jsem vyřešila situaci s čepicí. Chceš si to poslechnout?" Dala jí telefon do ruky, ať to vše vylíčí. To už maminku dopálilo a řekla: "To nemyslíte, vážně Vy si tady tykáte s policistou a já Vám mám věřit? Strašíte mě policií? Zajímalo by mne, proč jste nestrašila dotyčného chlapce, možná by se Vám přiznal? Vy budete opovrhovat slušnými lidmi a podporovat krádeže ve škole?" Odpověděla chladným a opovrhlivým hlasem: "V této věci jsem udělala maximum, já mám svědomí čisté." Zvedla se a řekla: "Nemám na Vás čas". Ve dveřích matka prohlásila „Víte, co mě nejvíce mrzí, paní ředitelko, že jsem Vám plně důvěřovala, že si date námahu a situaci řádně posoudíte a vyřešíte a Vy jste se místo toho rychle zbavila důkazu, jen zametáte problémy pod koberec, to se vám nevyplatí.“ Maminka naznačila, že příště se už na ni neobráť a že si to vyřeší po svém.

Doma jí prolétly hlavou otázky typu: Jak se to může stát?, Jak to může někdo tvrdit, že je to jeho? Má ta maminka Tondy vůbec svědomí? Přemýšlela, co všechno matce Tondy poví, až ji potká. Vůbec se nedivila, že syn je takový, vždyť ani za to nemůže, když mu matka nejde příkladem, co by se jí asi stalo, kdyby se přiznala? Pomyslela si, kam se bude ubírat výchova v této škole, když ředitelka nechce nic řešit? Jak se říká: **“Boží mlýny melou pomalu a jistě”**. Po čase stalo to, co matka předpokládala, dotyčný chlapec se zdokonaloval ve lžích, byl obratnější a mazanější, asi proto, že mu to prošlo. Chodil sebevědomě po škole, ve třídě se vysmíval Petrovi do očí před celou třídou, ostatní děti již něco tušily, ale bylo vidět, že už za ním tak nestály jako předtím, jednou se stalo, že když šly děti ze šaten, jeden spolužák se odvážil a před celou třídou vzal Tondovi čepici z hlavy a dávající mu ji na hlavu Petra, prohlásil: “Na Petře, ta je přeci tvoje”. Děti se začaly smát, dotyčný asi pochopil, že celá třída, o tom věděla, ale bály se ho. Po čase se stalo, že Tondův vzor chování dětí ze třídy nadobro zavrhl, nebály se mu i odporovat. Jak se říká: **“S jídlem roste chuť”**. Krádeže se neustále opakovali, až do té doby, kdy sama třídní učitelka přišla o svou peněženku. Děti tehdy nechala ve škole, dokud nenajde viníka, peněženka se našla u Tondy.

VI. Závěr

Závěrem bych měla říci, že role pedagogů není lehká, někteří pedagogové sami svým přístupem k práci, chováním, zodpovídají za situaci ve školství, práce je nebaví a děti nemotivují. Obecně vzato bych mohla na obranu učitelů říci, že je většina optimistických pedagogů, kteří svou práci vykonávají rádi, řídí se morálními hodnotami a mají za životní vzor, odkaz J.A.Komenského, tedy heslo “Škola Hrou”.

Souhlasím s profesorem Vladimírem Smékalem, který se zabývá otázkami etiky a problémy s ní spojenými. Pravdou je, že školy, na kterých se vyučuje předmět spojený s etikou, je jako šafránu. Obecně otázka etika ve školách a společnosti pokulhává, proto s jeho projektem “Etika do škol”, plně souhlasím. Jsem optimistka a věřím, že školství se dostane z této momentální krize, kde většina společnosti uznává jiné morální hodnoty, a že práce pedagoga, celý školský systém projde znovuzrozením. Pokud nezůstaneme pouze u slova, v praxi se přičiníme, pomůžou média a využijeme kybernetiku k šíření dobra, pokud se změní i myšlení našich politiků a pochopí, že “kázat vodu a pít víno”, a také materiální svět nás ničí, že tudy cesta nevede, tak se jistě naše společnost změní.

Tímto způsobem se nám může do budoucna podařit zlepšit i mezilidské vztahy, zmírnit generační propast, dát naději nové generaci na lepší život. Známy filozof Z. Baum, který je držitelem Ceny Nadace Dagmar a Václava Havlových VIZE 97, poukázal na tento problém a nastínil, že přeci svět jedna velká rodina, jsme ovoce z jednoho stromu a neměli bychom se takto na světě k sobě chovat. J. A. Komenský byl zastáncem sjednocení vír v jednu a vždy byl bojovníkem za mír, o tom vypovídá i jeho spis "Anděl Míru". Byl hrdý na svou zem, tak bychom měli porozumět jeho nadčasovému odkazu. Jestli pedagogové budou svou práci chápat jako poselství, tak se tím zvýší i jejich celková prestiž a dobré jméno ve společnosti. Pak bude spokojenost na obou stranách.

"Ježíš nás naučil vidět rukou Otce v kráse polních květů, nebeském ptactvu ve hvězdné noci, v poli připraveném ke žni, ve tvářích dětí i v potřebách druhých."

Jan Pavel II.

Literatura:

Doc. PhDr. Dvořáček J. CSc.: Základy pedagogiky pro učitele a vychovatele. Univerzita Karlova-Pedagogická fakulta, Praha 2004.

Fildová, E.M.: Jak se bránit šikaně. Ikar, Praha 2009

Hrabal, V. Pavelková, I.: Jaký jsem učitel. Portál, Praha 2010.

Kohout, K.: Základy obecné pedagogiky. Univerzita J. A. Komenského, Praha 2002.

Matějček, Z.: Co, kdy a jak ve výchově dětí. Portál, Praha 2007

Nytrvá, O., Pikálková, M.: Etika a logika v komunikaci. Univerzita J. A. Komenského, Praha 2007

Nytrvá, O., Pikálková, M.: Dialog mezi hodnotami. Univerzita J. A. Komenského, Praha 2011.

Petrová, A.: Tvořivost v teorii a v praxi. Vodnář, Praha 1999.

Stašová, M.: Náhody a náhodičky s Marií Svatošovou. Karmelitánské nakladatelství, Kostelní Vydří 2004.

Störig, H.: Malé dějiny filozofie. Karmelitánské nakladatelství, Kostelní Vydří 2000.